

STENE NA HET BELEG VAN OOSTENDE

door Lic. P. VANDEWALLE

Alhoewel de gemeente Stene (Prov. West-Vlaanderen, arr. Brugge, kanton Oostende) vóór de fusie met de stad Oostende een sterk residentieel en zelfs stedelijk karakter begon te vertonen en met zijn tienduizend inwoners zeker een grote gemeente kon genoemd worden, is het wel zo dat Stene tot het begin van deze eeuw een sterk landelijk karakter vertoonde. Wanneer wij in dit artikel enkele ogenblikken blijven stilstaan bij de geschiedenis van Stene, dan gaan wij bijna automatisch denken aan de periode van het beruchte beleg van Oostende.

Tijdens de godsdiensttroebelen van het einde van de XVIe eeuw valt Oostende in de handen van de Staten-Generaal (1), terwijl het omliggende gebied door Farnese bevrijd wordt blijft de stad zelf in handen van de Staatsen. Om strategische redenen worden de duinen aan de oostkant van de stad afgegraven en geëffend door de bezetters met als nefast gevolg dat de zee door deze vlakte breekt en een groot gebied in de omliggende polders onder water zet, het water strekt zich uit over de parochies Bredene, Zandvoorde, Oudenburg, Snaaskerke, Leffinge, Stene, Mariakerke en Sint-Katarina (2). Het driejarig beleg van Oostende door de troepen van Spínola eindigde met de capitulatie van de stad aan de Aartshertogen op 20 september 1604 (3). De langdurige oorlogshandelingen hebben uiteraard in de streek diepe sporen nagelaten, voor het Brugse Vrije in het algemeen heeft K. Maddens een beschrijving gegeven (4), voor Stene in het bijzonder moeten wij beroep doen op de bestaande bronnen (5). Vier jaar na het einde van het beleg werd op last van het Brugse Vrije de bouw van een ringdijk begonnen. Vanaf fort Albertus werd in 1608 een dijk gebouwd die naar Stene liep, vandaar naar Snaaskerke tot op ongeveer 500 meter van het dorp, verder oostwaarts naar de wijk Plassendale en zo verder noordwaarts naar Bredene, waar deze dijk de Groenendijk genoemd wordt; de werken waren voltooid in 1612 (6). Aldus werd door deze

(1) Algemene Geschiedenis der Nederlanden, deel V, pp. 167-173 en pp. 245-280.

(2) Zie J. AMERYCKX, *De Polders van Oostende*, in Biekorf, Jg. 58, Brugge, 1957, p. 81.

(3) Algemene Geschiedenis der Nederlanden, deel V, p. 278.

(4) Zie K. MADDENS, *Het uitzicht van het Brugse Vrije op het einde van de XVIe eeuw*, in Handelingen van de « Société d'Emulation » te Brugge, deel XCVII, 1960, pp. 31-73.

(5) Zie Rijksarchief te Brugge, fonds Brugse Vrije, Registers, nrs. 5.643, 5.644, 13.603, 13.604.

(6) Zie J. AMERYCKX, *o.c.*, p. 81.

dijk een gedeelte van Stene van overstromingen gevrijwaard. De oppervlakte van de toenmalige parochie Stene bedroeg ongeveer 630 gemeten of 277 ha (7). Van dit ogenblik af kon de economische heropbouw van Stene beginnen maar toch hebben wij de indruk dat dit herstel slechts langzaam verliep. De kerkrekening van 1616, die door kerkmeester Cornelis de Caluwe gepresenteerd werd, toont aan dat slechts een gedeelte van de kerkgronden gebruikt werd (8). In 1621 maakt landmeter Stoet een nieuwe « ommeloopere » van de parochie waaruit wij kunnen afleiden dat er te Stene 9 bewoonde hoeven, 1 bewoonde herberg, 18 vervallen of onbewoonde hofsteden en 1 verlaten taveerne waren met daarnaast een aantal huizen en woonsten op de dorpsplaats die eveneens verdwenen waren (9).

Samen maakt dit een 35-tal haarden waarvan slechts één derde bewoond waren. Na 1621 moet de situatie zich toch verbeterd hebben want in 1624 was het zo ver dat men de kerk kon laten herstellen. Uit de kerkrekening van 1621-1624 konden wij de heropbouw van de kerk volgen (10). Er werd betaald :

— voor het « bestecken vande matserie »	1,35 lb g VI
— aan Michiel de Smit, metser	42,97
— aan Pieter Willaert, voor houtwerk	48,00
— aan Jacques vande Werfve, timmerman	18,20
— aan Jan Haerelbeke, smid	16,80
— aan Hubrecht Hecht, schaliedekker	19,00
— voor diverse zaken	5,63
samen maakt dit	151,95 lb g VI

De bovenvermelde uitgaven maakten bijna de helft uit van de uitgaven van deze rekening. Hierbij aansluitend geven wij enkele gegevens over de pastoors, onderpastoors, kosteren, kerkmeesters en de rekening van de kerkfabriek (11).

Pastors : Ferdinand Steyaert, 1622
 Godefridus Petermans, 1626, 1629
 Frans Warimont, 1635
 Jacobus Knapaert, 1638
 Victor Bultync, 1640.

Cappellaens : Jacobus Brochet, 1621
 Adriaen Moens, 1624.

Kosters : Pauwels vander Meersch, 1626, 1629, 1631
 Gillis de Clercq, 1638, 1640, 1641.

(7) R.A.B., Aanw. 3.578, bijlage : Gebruikerslijst 1670. Een gemet is ongeveer 0,44 ha, zie H. DE SCHRIJVER, *De oude landmaten in Vlaanderen*, Gent, 1942.

(8) R.A.B., B.V., Reg., nr. 13.603, rek. 1616.

(9) R.A.B., Aanw. 3.578.

(10) R.A.B., B.V., Reg. nr. 13.603, rek. 1621-1624.

(11) Alle gegevens dienaangaande werden genoteerd uit de kerkrekeningen en parochierekeningen : R.A.B., B.V., Reg., nrs. 13.603 en 5.643. Alle bedragen werden omgezet in lb. g. VI.

Kerkmeesters : Cornelis de Caluwe, 1616
 Joos vande Velde, 1621
 Dieryck Dieryckxen, 1622
 Ridder Pieters, 1625
 Maillaert Mesdach, 1626, 1627
 Rycquaert Meynaert, 1628, 1629, 1630
 Jan Clayssen, 1631, 1632
 Jacques Bachuus, 1637, 1638
 Antonis Wallaey, 1639, 1640, 1641, 1642.

Kerkrekeningen :

<i>Jaar</i>	<i>Ontvangst</i>	<i>Uitgave</i>	<i>Overschot</i>	<i>Tekort</i>
1621-24	368,28	366,20	2,08	
1625	132,71	129,31	3,40	
1626	110,93	110,76	0,17	
1627	88,20	46,06	42,14	
1628	169,12	200,36		31,44
1629	153,15	116,54	37,56	
1630	179,57	186,98	7,43	
1631-32	260,28	212,28	48,00	
1637-38	353,65	565,59		211,14
1639-40	353,70	507,85		154,17
1641-42	340,26	412,56		72,30

De inkomsten van de kerk van Stene bestonden hoofdzakelijk uit de opbrengsten van de pachtlanden, deze landerijen hadden een gezamenlijke oppervlakte van 25 gemeten en 113 roeden of 11,15 ha (12). De kerkmeester voerde blijkbaar een voorzichtige begrotingspolitiek, alleen vanaf 1637 sluit hij zijn rekeningen met een tekort af.

In 1626 werd de kerk voltooid : een schipper had de altaarsteen uit Brugge aangevoerd (13), in Nieuwpoort werd bij de Zwarte Zusters een nieuw kazuifel aangekocht (14) en er werd 0,87 lb g VI betaald « aende personen die de kercke ghezuyvert ende ghereynicht hebben als zy volmacht was » (15). Uiteindelijk wordt 9 augustus 1626 de grote dag : de « deken der christenheyt van Ghistelle » komt de kerk te Stene inwijden (16). Op 3 september komt de bisschop van Brugge de kerk « visteren » (17). Ondertussen diende er gedacht te worden aan een treffelijke woonst voor de pastoor en de koster : hun woningen werden op last van de parochie zelf opgetrokken. Voor het huis van de pastoor werden volgende sommen betaald (18) :

— voor het « ruemen van 13000 steenen »	3,16 lb g VI
— voor het tellen van die stenen	0,43

(12) R.A.B., Aanw. 3.578, bijlage : Gebruikerslijst 1670.

(13) R.A.B., B.V., Reg., nr. 13.603, rek. 1625 f° 9.

(14) Ibidem, rek. 1625 f° 6.

(15) Ibidem, rek. 1625 f° 8.

(16) Ibidem, rek. 1625 f° 7.

(17) R.A.B., B.V., Reg., nr. 5.643, rek. 1627 f° 8 v°.

(18) Ibidem, rek. 1627.

— voor het aanbrengen van de stenen	1,00
— voor het « trieren van 1800 steenen »	0,40
— voor het « ruemen van 2000 steenen »	0,25
— « van ter plecke te beschicken de steenen veroorboort aent huys vanden pastoor »	0,94
— voor 1025 « bounden gley »	5,42
— voor 150 « bounden gley »	0,20
— voor het vervoer van het gley	0,20
— voor het dekken van het dak	2,67
— voor latten en wissen	1,62
— voor de « glaseveynsters »	5,31
— voor gley	0,75
— voor het « matsement » en het houtwerk	59,15
— voor allerhande ijzerwerk	27,00
— voor « barden »	1,80
— voor timmerwerk	0,44
— voor de rest van het matsement	29,77

De bouw van het pastoorshuis kostte in het totaal 141,51 lb g Vl. Het huis van de koster was zeker minder duur : alleen voor het matsement betaalde de parochie slechts 8,50 lb g Vl (19).

Het is duidelijk dat bovenvermelde bouwwerken zwaar doorwogen op de uitgaven van de parochie Stene, zij zijn dan ook de oorzaak van het zware deficit in 1627. In volgende tabel geven wij een overzicht van inkomsten en uitgaven van Stene (20) :

<i>Jaar</i>	<i>Ontvangst</i>	<i>Uitgave</i>	<i>Overschot</i>	<i>Tekort</i>
1626	102,66	109,60		6,94
1627	93,88	203,96		110,08
1628	91,02	106,33		15,31
1629	50,92	51,85		0,93
1631	72,90	111,57		38,67
1635	66,41	72,39		5,98
1638	42,09	46,38		4,29
1640	68,36	71,39		3,03
1641	53,80	61,43		7,63
1643	38,34	50,24		11,90
1644	57,20	64,61		7,41

Jaarlijks was er een tekort op de betalingsbalans, dit tekort werd gewoonlijk door de ontvanger uit eigen middelen aangevuld, het volgend jaar verrekende hij zijn tussenkomst in de nieuwe uitgaven.

De inkomsten van de parochie Stene bestonden nagenoeg uitsluitend uit de opbrengsten van de « ommestellinghen » waarbij op ieder gemet landbouwgrond een bepaald bedrag werd geïnd.

(19) Ibidem, rek. 1627.

(20) Ibidem, rek. 1626 tot 1644.

Hierbij aansluitend geven wij de namen van de hooftmannen of burgemeesters en parochieontvangers (21) :

	<i>Hooftman</i>	<i>Ontvanger</i>
1625		Symoen Clayssen
1626		Pieter van Langhenacker
1627		Rycquaert Meynaert
1628	Jan Clayssen	Ridder Pieters
1629	Jan Clayssen	Nicolaas Ryssen
1630	Jan Clayssen	Rycquaert Meynaert
1631	Maillaert Mesdach	Jan Keersebilck
1635	Clays Dieryckxen Coster	Jacques Sheerpieters
1638	Jan Keersebilck	Cornelis Dieryckxen
1640	Jan Keersebilck	Willem Clayssen
1641	Jan Keersebilck	Gillis du Prez
1643	Cornelis Dieryckxen	Jan Keersebilck
1644	Cornelis Dieryckxen	Pieter Solene

Wij willen het hier nog even hebben over een derde instelling uit Stene : de armentafel of dis. De inkomsten van deze instelling bestonden hoofdzakelijk uit de opbrengst van de landpachten : de dis bezat namelijk in Stene en in Snaaskerke 13 gemeten 262 roeden of 10,11 ha (22). De uitgaven gingen vooral naar noodlijdenden uit de gemeenschap. Jaarlijks of tweejaarlijks werd door de dismeester een rekening voorgelegd ; wij geven hierna zowel de namen der dismeesters als de bedragen van de rekeningen zelf (23) :

Dismeesters : Clays Ryssen, 1628, 1629, 1630
 Jan Keersebilck, 1631, 1632
 Jacques Bachuus, 1637, 1638
 Antonis Wallaey, 1639, 1640.

Disrekeningen :

<i>Jaar</i>	<i>Ontvangst</i>	<i>Uitgave</i>	<i>Overschot</i>	<i>Tekort</i>
1628	24,47	18,23	6,24	
1627	24,57	22,96	1,61	
1629	29,19	15,90	13,29	
1630	35,64	25,07	10,57	
1631-32	53,80	25,66	28,14	
1637-38	137,77	50,10	87,67	
1639-40	148,82	80,86	67,96	

De dis was ook de enige instelling van Stene die steeds een overschot op de betalingsbalans kon voorleggen.

De vraag die altijd opgeworpen wordt bij de studie van dorpsgemeenschappen is : hoeveel mensen wonen er in Stene ? Het is niet gemakkelijk op deze vraag te antwoorden : bronnen met demografische inlichtingen ontbreken meestal voor deze periode. Toch kunnen wij een gedeelte van de bevolking en haar activiteiten volgen, wij weten onder andere dat er in

(21) Ibidem, rek. 1626 tot 1644.

(22) R.A.B., Aanw. 3.578, bijlage : Verhoofding van 1648.

(23) R.A.B., B.V., Reg., nr. 13.603.

1626 slechts één herberg te Stene was, namelijk deze uitgebaat door Matthys de Broecke (24), in 1641 waren er drie herbergen uitgebaat door Matthys de Broecke, Jan Dinnekeyn, en Christiaen de Clerc (25). Daar Stene eerst en vooral een landbouwparochie was, vonden wij het belangrijk even bij de landbouw stil te staan.

In eerste instantie hebben wij onderzocht hoeveel landbouwuittelingen er in Stene waren. Voor een aantal jaren worden gedetailleerde lijsten van grondgebruikers te Stene in de parochierekeningen opgenomen, bij de namen van de gebruikers wordt ook de oppervlakte gebruikte grond vermeld, het kwam er alleen op aan te vinden wie in Stene woonde of niet. Wij hebben alle gegevens dienaangaande uit de bronnen genoteerd, daarbij veronderstellend dat de hooftmannen, kerkmeesters en dismeesters inwoners van Stene waren ; wij meenden volgende personen te mogen weerhouden :

1. Huis (eigendom van de dis)

1627	Hubrecht Jacop (of Jacques)	0,11 ha
1631	Hubrecht Jacop	0,11 ha
1635	Hubrecht Jacop	0,11 ha
1638	Guillaume Ryckebusch (26)	0,11 ha
1640	Guillaume Ryckebusch	0,11 ha
1641	Guillaume Ryckebusch	0,11 ha

2. Herberg

1627	Matthys de Broecke	0,39 ha
1631	idem	0,39 ha
1635	idem	4,40 ha
1638	idem	4,10 ha
1640	idem	1,90 ha
1641	idem	1,46 ha

3. Hofstede

1627	Clays Ryssen	3,03 ha
1631	idem	4,00 ha
1635	Clays Ryssen	3,03 ha
	Clays Ryssen was dismeester in 1628 en 1630, wordt ver- noemd als « lantsman » in 1631 (27).	
1638	Gillis du Prez	3,03 ha
1640	idem	5,06 ha
1641	idem	5,06 ha
	Gillis du Prez was parochieontvanger in 1641 en overleed in 1643 (28).	

(24) Ibidem, rek. 1626.

(25) Ibidem, rek. 1641.

(26) Wij baseren ons op de gelijke oppervlakten van landgebruik.

(27) R.A.B., B.V., Reg., nr. 5.643, rek. 1631.

(28) Ibidem, rek. 1643.

4. Hofstede
1627	Jan Claysseune	7,87 ha
1631	idem	9,19 ha
1635	wordt niet vermeld	
1638	Jan Claysseune	9,20 ha
1640	idem	9,20 ha
1641	idem	9,20 ha
- Jan Claysseune was hooftman in 1628, 1629 en 1630, hij was kerkmeester in 1631 en 1632.
5. Hofstede
1627	Maillaert Mesdach	11,51 ha
1631	idem	11,51 ha
1635	idem	11,51 ha
- Maillaert Mesdach was kerkmeester in 1626 en 1627, hooftman in 1631.
1638	Pieter Commyn	11,51 ha
1640	idem	14,52 ha
1641	idem	31,63 ha
- Pieter Commyn was beenhouwer te Oostende, waarschijnlijk nam hij de hoeve over maar wij weten niet of hij er kwam wonen (29).
6. Hofstede
1627	Rycquaert Meynaert	11,68 ha
1631	idem	11,68 ha
1635	idem	11,68 ha
- Rycquaert Meynaert was parochieontvanger in 1627, kerkmeester in 1628, 1629 en 1630.
1638	Vincent Constant	11,68 ha
1640	idem	11,68 ha
1641	idem	11,68 ha
7. Hofstede
1627	rla Michiel Maroux	16,94 ha
1631	Gillis Bernaert (30)	15,35 ha
1635	idem	15,35 ha
1638	idem	14,85 ha
1640	idem	14,85 ha
1641	idem	14,85 ha
8. Hofstede
1627	Symon Clayssen	17,55 ha
- Symon Clayssen was parochieontvanger in 1627.
1631	Jan Keersebilck	13,77 ha
1635	idem	17,29 ha
1638	idem	17,29 ha
1640	idem	17,29 ha
1641	idem	20,76 ha
- Jan Keersebilck was parochieontvanger in 1631 en 1643, hooftman in 1638 en dismeester in 1631 en 1632.

(29) Ibidem, rek. 1638.

(30) Zie noot 26.

9. Hofstede
1627	Willem Clayssen	19,75 ha
1631	idem	20,19 ha
1635	idem	22,88 ha
1638	Willem Clayssen	22,88 ha
1640	idem	22,88 ha
1641	idem	22,88 ha
- Willem Clayssen was parochieontvanger in 1640.
10. Hofstede
1627	rla Dieryck Dieryckxen	23,36 ha
1631	idem	23,36 ha
1635	idem	22,63 ha
1638	Cornelis Dieryckxen	22,65 ha
1640	idem	22,65 ha
1641	idem	22,65 ha
- Dieryck Dieryckxen was kerkmeester in 1622.
Cornelis Dieryckxen was parochieontvanger in 1638, hooftman in 1643 en 1644.
11. Hofstede
1627	rla Pieter Mulder	25,12 ha
1631	Clays Dieryckxen	24,15 ha
1635	idem	25,12 ha
1638	idem	28,55 ha
1640	idem	26,44 ha
1641	idem	26,44 ha
- Clays Dieryckxen was hooftman in 1635.
12. Hofstede
1627	Ridder (Edward ?) Pieters	35,68 ha
1631	rla Ridder Pieters	36,47 ha
1635	Jacques Sheerpieters	38,67 ha
1638	idem	32,07 ha
1640	idem	37,48 ha
1641	idem	37,48 ha
- Ridder Pieters was kerkmeester in 1625.
Jacques Sheerpieters was parochieontvanger in 1635, kerkmeester in 1639 en 1640.

Bij deze lijst moet de volgende bedenking gemaakt worden : het gaat hier enerzijds om een door ons opgestelde lijst aan de hand van de beschikbare bronnen, deze lijst kan dus onvolledig zijn ; anderzijds is er een duidelijke gelijkenis met de gegevens uit de ommeloper van 1621 : toen waren er 9 bewoonde hoeven, in 1627 tellen wij er 10.

Hoeveel grond werd nu door landbouwers, zowel te Stene wonend als uit de omliggende dorpen afkomstig, gebruikt ? Uit de bronnen konden wij de volgende cijfers putten :

1626	261,70 ha
1627	276,74 ha
1631	264,39 ha
1635	270,77 ha

1638	277,59 ha
1640	280,23 ha
1641	306,02 ha

De door de landbouw gebruikte oppervlakte te Stene blijft nagenoeg gelijk uitgenomen voor het jaar 1641 : daar is de oppervlakte ineens met 20 ha toegenomen, wellicht werden schorren buiten de dijken in gebruik genomen (31). In de volgende tabel geven wij de totalen van de hoevegronden voor de bekende jaren :

1627	172,49 ha of 65 %	van de totale oppervlakte
1631	169,67 ha of 61 %	
1635	168,13 ha of 62 %	
1638	173,71 ha of 61 %	
1640	182,05 ha of 65 %	
1641	202,63 ha of 66 %	

De andere gronden werden door volgende personen gebruikt :

1627 :	Waldeck, rla Donaes	0,26 ha	
	Marannes, Cornelis	0,63	
	van Langhenacker, Pieter jr	1,40	
	Sucx, Joos	3,03	
	Dhaese, Jan uit Middelkerke	3,12	
	Dhaene, Caerel	3,82	
	Sheerpieters, Abraham	4,09	
	Bauen, Adriaen	5,94	
	Willems, Jan	7,74	
	Waltack, Pieter	8,49	
	Gheersen, Adriaen	8,52	
	Pierloot, rla Andries	9,68	
	Caluwaert, rla Jacop	11,83	
	Boudolf, rla Christiaan	13,59	
	Maroux, rla Michiel	19,14	
	Pullemulle, Jan	21,20	
1631 :	Waldeck, rla Donaes	0,26	x
	Marannes, Cornelis	0,63	x
	van Langhenacker, Pieter jr	1,40	x
	Sucx, Joos	3,03	x
	Dhaese, Jan	3,12	x
	Dhaene, Caerel	3,82	x
	Sheerpieters, Abraham	4,09	x
	Waltack, Pieter	4,97	x
	Bauen, Adriaen	5,94	x
	Boudolf, Adriaen	7,43	
	Willems, Jan	8,84	x
	Pierloot, rla Andries	9,19	x
	Boudolf, rla Christiaan	9,63	x
	Caluwaert, rla Jacop	11,22	x
	Pullemulle, Jan	21,20	x

(31) Dit was zeker het geval in 1670, zie R.A.B., Aanw. 3.578, bijlage : Gebruikerslijst 1670.

1635 :	Vueghelaere, Jan	0,57	
	Marannes, Cornelis	0,63	xx
	Lammen, Lyoen	1,10	
	Bontrock, Louis	1,71	
	van Langhenacker, rla Pieter	2,59	xx
	Willems, Jan	8,84	
	Pierloot, Victor	9,25	
	Dhaene, Caerel	9,63	xx
	Pullemulle, Thomas	10,07	
	Boudolf, Adriaen	10,51	x
	Caluwaert, rla Jacob	11,22	xx
	Verlare, rla Antheunis	13,15	
	Waltack, Pieter	14,12	xx
1638 :	de Broucke, Mahieu	0,22	
	Lammen, Lyoen	1,10	x
	de Fevre, Jan	2,59	
	Boudolf, Adriaen	3,30	xx
	de Lichte, Adriaen	3,74	x
	Boudolf, Jooris	4,35	
	Pierloot, Victor	9,25	xxx
	Dhaene, rla Caerel	9,70	xxx
	Willems, Jan	9,90	xxx
	Pullemulle, Thomas	10,07	x
	Schynckel, Jan	12,54	
	Waltack, Pieter	14,12	xxx
	Antheunis, Jacop	17,82	
1640 :	vande Castele, Pieter	0,66	
	de Broucke, Mahieu	0,88	x
	Kyecken, Abraham	1,05	
	Boudolf, Jooris	1,05	x
	Blanckaert, Thomas	1,05	
	vande Watere, Jan	2,59	
	Boudolf, Adriaen	5,23	xxx
	Willems, Jan	8,60	xxxx
	Pierloot, Victor	9,25	xxxx
	Sheerpieters, Maerten	9,70	
	Pullemulle, Thomas	10,07	xx
	Zoete, Aernout	12,54	
	Waltack, rla Pieter	14,12	xxxx
	Antheunis, Jacop	17,82	x
1641 :	vande Castele, Pieter	0,66	x
	Kyecken, Jooris	1,05	x
	Boudolf, Jooris	1,05	xx
	de Clerck, Christiaen	1,10	
	de Puyt, Maerten	1,10	
	vande Watere, Jan	1,27	x
	de Broucke, Mahieu	1,54	xx
	Leurgan, Pieter	2,46	
	Boudolf, Adriaen	5,23	xxxx
	Pierloot, Victor	9,25	xxxxx

Sheerpieters, Maerten	9,70	x
Zoete, Aernout	12,54	x
Willems, Jan	12,98	xxxxxx
Waltack, rla Pieter	14,12	xxxxxx
Antheunis, Jacop	17,82	xx

Naar onze mening wordt de landbouw gekenmerkt door de stabiliteit : de bewerkte oppervlakte blijft nagenoeg gelijk ; binnen de bedrijven varieert de grootte weinig, ook de gronden door niet-Stenenaars gebruikt behouden dezelfde oppervlakte. De bevolking vertoont een grotere mobiliteit voor zover onze bronnen daar inlichtingen kunnen over verstrekken : van de 10 hoeven zijn er slechts 2 waarvan de bedrijver gedurende de periode 1627-1641 dezelfde blijft ; ook voor de grondgebruikers die niet in Stene wonen kunnen wij een gelijkaardige vaststelling doen.

Wanneer men over landbouw en hoeven spreekt, denkt men automatisch aan pachters en eigenaars ; wij vonden het dan ook nuttig even na te gaan wie, of welke instelling, de grond in Stene in eigendom heeft. Bij de reeds vroeger vermelde ommeloper van Stene zit een dokument met als titel : « De groote hoofdynghe vande gheheele prochien van Steene ende Snellekinskercke beede gheleghen binden ambochte van Camerlyncx ghemaect ende vernieuwt de anno 1620 ende 1621 by my Inghel Stoet ghesworen landtmeter ten landen vanden Vryen wesende oock ontfanghere vande zelve Waeterynghe ende nu binden jaere 1648 wederomme meest al nieuwelicx verhooft mette verminderynghe van diere int delven vande nieuwe vaert de anno 1640 volghende de lettere A B C » (32). Uit deze bron hebben wij alle vermeldingen over Stene in vier groepen ondergebracht : abdijen en kapittels ; instellingen als kerkfabriek en dis ; adel en ten slotte burgerij.

A. *Abdijen en kloosters :*

Brugge, Sinte Klara	1,27 ha
Brugge, Chartreusen	1,36
Oudenburg, Sint Pieters	6,11
Brugge, Sint Trudo	6,16

Totaal : 14,90 ha

B. *Instellingen :*

Leffinge, Pastorij	0,08 ha
Snaaskerke, Kerk	0,13
Zandvoorde, Kerk	0,39
Leffinge, Lof van het H. Kruis	0,40
Oostende, Kerk	0,41
Brugge, Potterie	0,50
Leffinge, Kerk	0,92
Gistel, Dis	1,10
Stene, Kosterie	1,45
Brugge, Wyngaerde te	1,54

(32) R.A.B., Aanw. 3.678, bijlage : Verhoofding van 1648.

Stene, Dienst van St Niklaas	1,98
Leffinge, Dis	2,12
Oostende, Dis	2,17
Stene, Cappelrie	2,33
Leffinge, Gasthuis	3,12
Stene, Dis	5,50
Stene, Pastorij	6,68
Stene, Kerk	11,15

Totaal : 42,00 ha

C. *Adel* :

de Vriendt, Jo Jan	2,59 ha
Dhaene, Jo Pieter	3,53
d'Hooghe, Heer Anthoine	3,80
van Zegherscapelle, Jo Antheunis	4,00
Spanoghe, Jo Maximilien	8,09
Huubloot, Heer Frans	10,07
Heer van Gistel	10,34

Totaal : 38,89 ha

D. *Burgerij* :

Goetgheluck, Gillis	0,04 ha
Willaert, Pieter	0,04
Rycx, hoirs Lambrecht	0,08
Baenst, hoirs Passchier	0,08
Stoet, Inghel	0,52
Wilsoete, Antheunis fs Aernout	0,55
Nys, Guillaume fs Willem	0,57
Boydins, hoirs Melchior	0,83
vanden Woestyne, Mr Pieter	0,99
Buenycken, kind Gillis	2,59
Zoete, Louis en Aernout	2,86
Pullemulle, Thomas	3,52
Sheerpieters, Abraham	4,84
Labaere, Mr Jan	5,01
de Bruyne, Pauwels	5,54
Busschop, kind Adriaen	5,85
Pierloot, rla Andries	6,64
le Doulx, Jan	7,56
de Gheldere, Loonis	10,34
Soen, Maerten	10,86
Boudolf, rla Christiaen	11,26
Zoete, rla Jan	11,94
Kynt, kind Jooris	15,84
Pullemulle, Jan fs Loys	20,72
vanden Broucke, Mr Pieter	43,34

Totaal : 171,42 ha

Overzichtelijk wordt dit :

Abdijen	14,90 ha	of	5,4 %
Instellingen	42,00 ha		15,6 %
Adel	38,89 ha		14,6 %
Burgerij	171,42 ha		64,4 %

Totaal : 267,21 ha 100 %

Wat het grondbezit betreft kunnen wij besluiten dat de burgerij, hoogstwaarschijnlijk landbouwers, twee derden van de landbouwgrond in handen heeft ; het bezit van abdijen en kloosters is daarentegen klein.

Met dit kort artikel poogden wij een beeld te geven van Stene na het beleg van Oostende : uit de weinige bronnen die wij konden raadplegen kunnen wij besluiten dat Stene zich in het tweede kwart van de XVIIe eeuw herstelde van de zware wonden geslagen door de oorlogen van de vorige eeuw : men kan de kerk herstellen, een nieuw huis voor de pastoor en de koster bouwen ; anderzijds dienden weinig behoeftigen door de dis onderhouden te worden, wat de overschotten in de rekeningen kan verklaren. De stabiliteit van de landbouw kon alleen maar de economische heropbloei in deze periode ten goede komen (33).

ADDENDUM

In de ommeloper van Stene bevindt zich een lijst van grondgebruikers voor het jaar 1670 (34). Wij geven eerst de lijst der landbouwers van Stene en dan die der grondgebruikers.

Landbouwers en inwoners van Stene :

Mesnare, Clays	0,08	LB (= Landbouwer)
vander Poorte, rla Joos	0,09	
Hamilton, Maerten	3,91	Herbergier
Verbeke, Pieter	5,23	LB
Masiere, Cornelis	5,76	LB
Missuwe, Carel	8,31	LB
Dhooghe, Jan	8,75	LB
Vermeersch, Jan	9,63	LB
de Bruyne, Pieter	10,07	LB
Valuwaert, Jan	12,76	LB
Baert, Frans	13,33	LB
Inghelbrecht, Hendryck	13,86	LB
Bril, Jooris	17,55	LB
Thomas, Cornelis	20,02	LB
van Ackere, Matthys	21,95	LB
Pauwels, Antheonis	25,74	LB

(33) Zie D. DALLE, *De Bevolking van Veurne-Ambacht in de 17e en de 18e eeuw*, Brussel, 1963, p. 58.

(34) R.A.B., Aanw. 3.578, bijlage : Gebruikerslijst 1670.

Grondgebruikers :

Masure, Joos	0,45
Ardaen, Jan jr	0,66
de Cocq, Daniel	2,59
Verlee, Jan	2,66
Boudolf, Jooris	3,03
de Peldere, Jacques	3,52
Ardaen, Jan	4,35
Weyte, Pieter	4,62
Boydens, Jacques	4,62
Vyncke, Jacques	5,94
Ardaen, Jan Sr	7,87
vanden Beere, Jacques	9,02
Vermeersch, Jacques	12,98
Viacke, Maryn	13,15
Jonckheere, Jan	14,03
Sheerpieters, Jacques	15,79

De totalen zijn :

Landbouwers	177,04 ha	of	62 %
Grondgebruikers	105,28 ha		38 %

Totaal : 282,32 ha 100 %

Tegenover de toestand in de periode 1627-41 kunnen wij volgende vergelijking maken : het aantal hoeven is toegenomen met drie eenheden, deze bedrijven beslaan 62 % van de oppervlakte van Stene net zoals in de vorige periode en de totale oppervlakte van de parochie bedraagt 18 ha minder dan in 1641 maar is nagenoeg gelijk met de voorgaande jaren.